

بأسمه تعالی

فرهنگ و هنر ارمنستان

مقدمه: فرهنگ و هنر ارمنی به واسطه قدمت و برپایی تمدن آن در طول ادوار گذشته جایگاه خودش را در هنر جهان باز یافته است. اهمیت این جایگاه زمانی آشکار می‌گردد که بدانیم ملت ارمنی یکی از ممتازترین و تحسین برانگیزترین تمدن‌ها و فرهنگ را در نقطه تلاقی دو قطب شرق و غرب پایه‌ریزی نمودند. اگرچه تهاجمات گوناگون در اعصار گذشته ضربات ویرانگری به پیکره فرهنگ و قوم ارمنی وارد ساخته است، اما شواهد به دست آمده از کاوش‌های باستان‌شناسی در نواحی اروبنی، تی شبان، و مزامور حکایت از آن دارد که تمدن و فرهنگ ارمنی دوشادوش تمدن‌های بابل و آشور حداقل از پنج هزار سال قبل از میلاد وجود داشته است.

فرهنگ ارمنی بی نظیر است. در هر حوزه‌ای از زندگی منعکس شده است: معماری، تئاتر، موسیقی، نقاشی، ادبیات. ارمنی‌ها از زمان‌های قدیم سعی در ایجاد، حفظ هر بخشی از فرهنگ و سنت‌های خود داشته‌اند. مردم ارمنی هر شعر، اثر هنری، شاهکارهای فیلم، هر عنصر از رقص‌های محلی را قدردانی می‌کنند، دوست دارند و نسل به نسل منتقل می‌کنند، هر ارمنی مفتخر است که در شکوفایی فرهنگ ارمنی سهیم است.

مهمترین بخش‌های فرهنگ و هنر ارمنستان

معماری

ارمنستان کشوری باستانی با فرهنگ غنی و شاهکارهای معماری است. معماری ارمنستان با داشتن سبکی منحصر به فرد با تمام کشورهای دیگر متفاوت است. در مراحل مختلف تاریخ ارمنستان، معماری ارمنستان تغییر کرده و پیشرفت کرده است؛ امروزه در قرن بیست و یکم می‌توان شاهکارهای معماری ارمنی را از دوره‌های مختلف در ارمنستان یافت.

ارمنستان اولین کشور در جهان است که مسیحیت را به عنوان یک دین دولتی پذیرفته است، به ترتیب، این کشور کانون صومعه‌ها، معابد، کلیساها و هر یک از آنها شاهکار معماری ارمنستان در مراحل مختلف خود است.

مشخص‌ترین نوع معماری ارمنی معماری کلیسا است. گسترده تاریخ پیدایش و تکامل معماری کلیسا بین قرون چهارم و هفتم بعد از میلاد را در بر می‌گیرد. البته این بدان معنا نیست که معماری کلیسای ارمنی در دوره‌های بعد به ویژه دوره آوارگی و دوره جدید متوقف شده باشد، بلکه برعکس این روند ادامه داشته و شمار زیادی از کلیساها در این دوره ساخته شده است که متأسفانه بررسی تاریخی قابل اعتمادی در این زمینه صورت نگرفته و در نتیجه معماری مدرن کلیسای ارمنی بی‌ریشه و به دور از سیر تحول تاریخی خود باقی مانده است.

نوآوری و خلاقیت معماری ارمنستان بعد از قرن هفدهم به طور کامل متوقف شد، اما سبک معماری ارمنی در دوره آوارگی و در شهرهایی چون قسطنطنیه، تفلیس و حتی در نواحی دوردستی چون سنگاپور ادامه یافت. نیمه دوم قرن نوزدهم فصل جدید در معماری ارمنی را در کلیه جوامع ارمنی با الهام از سبک ملی گشود. شهر ایروان به عنوان مرکز تصمیم گیری سیاسی و پایتخت کشور ارمنستان به طور طبیعی بیشترین سهم را در جذب بناها و مظاهر معماری در میان سایر شهرهای این کشور به خود اختصاص داده و از این نظر می توان این شهر را سمبل معماری مدرن ارمنستان قلمداد کرد. این شهر که قدمت بیش از ۲۷۰۰ سال تخمین زده می شود، از نظر به کارگیری عناصر معماری جدید و گوناگون جایگاه منحصر به فردی دارد.

به لطف تامانیان، که اولین طرح جامع ایروان مدرن را ایجاد کرد، که در سال ۱۹۲۴ تأسیس شد، امروز پایتخت ارمنستان با راه حل های معماری خود برجسته است و زیبایی وصف ناپذیری دارد. معماری تنها بخش کوچکی از فرهنگ ارمنی است که ایجاد و توسعه آن از قبل از میلاد آغاز شد. تامانیان عناصر سنتی را با معیارهای شهرسازی مدرن تلفیق نمود و طرح جدید شهر را به شکل آمفی تئاتر بزرگ پی ریزی کرد. از مهم ترین بناهای معماری مدرن شهر ایروان می توان به فرودگاه بین المللی زوارتنوتس، ساختمان موزه اربونی، میدان جمهوری، کاخ جوانان، تالار ملی فیلارمونیک و تالار موسیقی کمیتاس، استادیوم هرازدان بنای یادبود نسل کشی ارامنه، انستیتو تحقیقاتی ماتناداران که بزرگ ترین مجموعه نسخ خطی تذهیب شده در جهان را در خود جای داده است و ساختمان باشکوه اپرا و تئاتر ملی که طراحی آن و سخت آن به دست الکساندر تومانیان انجام گرفتند، اشاره نمود.

مجسمه سازی

فرهنگ و تمدن ارمنی قدمتی پنج هزار ساله داشته و طبعا تمدنی با این قدمت در ابعاد گوناگون، از جمله هنر مجسمه سازی، توسعه یافته بوده است. اما هجوم بی امان اقوام و امپراطوری های مختلف در طول تاریخ موجب از بین رفتن یا تغییر ماهیت بخش اعظمی از میراث فرهنگی این قوم شده است به طوری که امروزه بندرت می توان شاهدی از تمدن ارمنی، به قدمت تمدن بابلیان و آشوریان در تاریخ، ارائه نمود. هرچند وجود

||

ویرانه های متعلق به این قوم و سرزمین از جمله معاند آنان، بخش عمده ای از این خلاء تاریخی را پر می کند اما اثر مستقلى که بتوان به استناد آن وجود هنرى چنین مجسمه سازی را در میان این قوم به اثبات رساند بسیار اندک است.

هنر مجسمه سازی ارمنی از نظر تنوع مواد مورد استفاده در ساخت آن دارای انواعی گوناگونی است. از مهمترین گونه های مجسمه سازی ارمنی می توان به مجسمه سازی سنگی و نقش برجسته، سنگ نبشته های یادبود، صلیب های سنگی (خاچکار) مجسمه های برنزی، مجسمه های چوبی و عاج نام برد.

نقاشی

نقاشی یکی از مهمترین بخش های فرهنگ ارمنی است که به لطف هنرمندان با استعدادی مانند مارتیروس ساریان، هاکوب کوجویان، گورگ باشینجاقیان و بسیاری دیگر، تمام جهان را تسخیر کرد. شاهکارهای نقاشی ارمنی نیز آثار هوهانس آیوازوفسکی است که بیشتر به خاطر مناظر دریایی اش که بیش از نیمی از آثار او را تشکیل می دهد، شهرت دارد. هوهانس آیوازوفسکی را یکی از بزرگترین نقاشان دریایی تمام دوران می دانند.

نقاشی مجسم تمام زیبایی های این جهان است که در طول قرن ها منتقل شده است.

درک صحیح نقاشی ارمنستان مستلزم تشریح دو واژه کاملاً مطرح در طول تاریخ هنر جهان است: شمایل سازی و سبک. شمایل سازی یعنی مطالعه نشان که همان تصویر یونانی است. آنچه امروزه ما به عنوان نماد یا نشان از آن یاد می کنیم از نظر یونانی ها یک تصویر مقدس معمولاً نقاشی شده بر روی یک یک قطعه چوب بوده است. سبک یعنی این که شیوه کار نقاش مبتنی بر طرح ها و رنگ ها، سایه روشن ها و حالات پردازش مناظر و تمام تکنیک های دیگر است که همه اینها سبک کار یک تصویر را تعیین می کند.

هنر نقاشی در ارمنستان را می توان در مقطع مشخص تاریخی (دوره پیش از مسیح، دوره پس از میلاد مسیح) مورد بررسی قرار داد. هر یک از این مقاطع سه گانه ویژگی و مقتضیات خاص خود را دارد که حاصل شرایط سیاسی - اجتماعی و حاکمیت هر دوره است.

ادبیات

ارمنستان یکی از قدیمی ترین کشورهای جهان است که به لطف فرزندان تمام دوران، تاریخ، فرهنگ، سنت‌ها و ادبیات شگفت‌انگیزی دارد.

ادبیات ارمنی یکی از شگفت‌انگیزترین آثار جهان است. هر نویسنده ارمنی بخشی از خود را در کار خود قرار می‌دهد - این تضمین جادویی است که در ادبیات ارمنی حاکم است، به لطف شاعران بزرگ ارمنی که می‌دانند چگونه پنهان ترین زوایای روح انسان را لمس کنند. ادبیات ارمنی نشان دهنده فرهنگ ارمنی است.

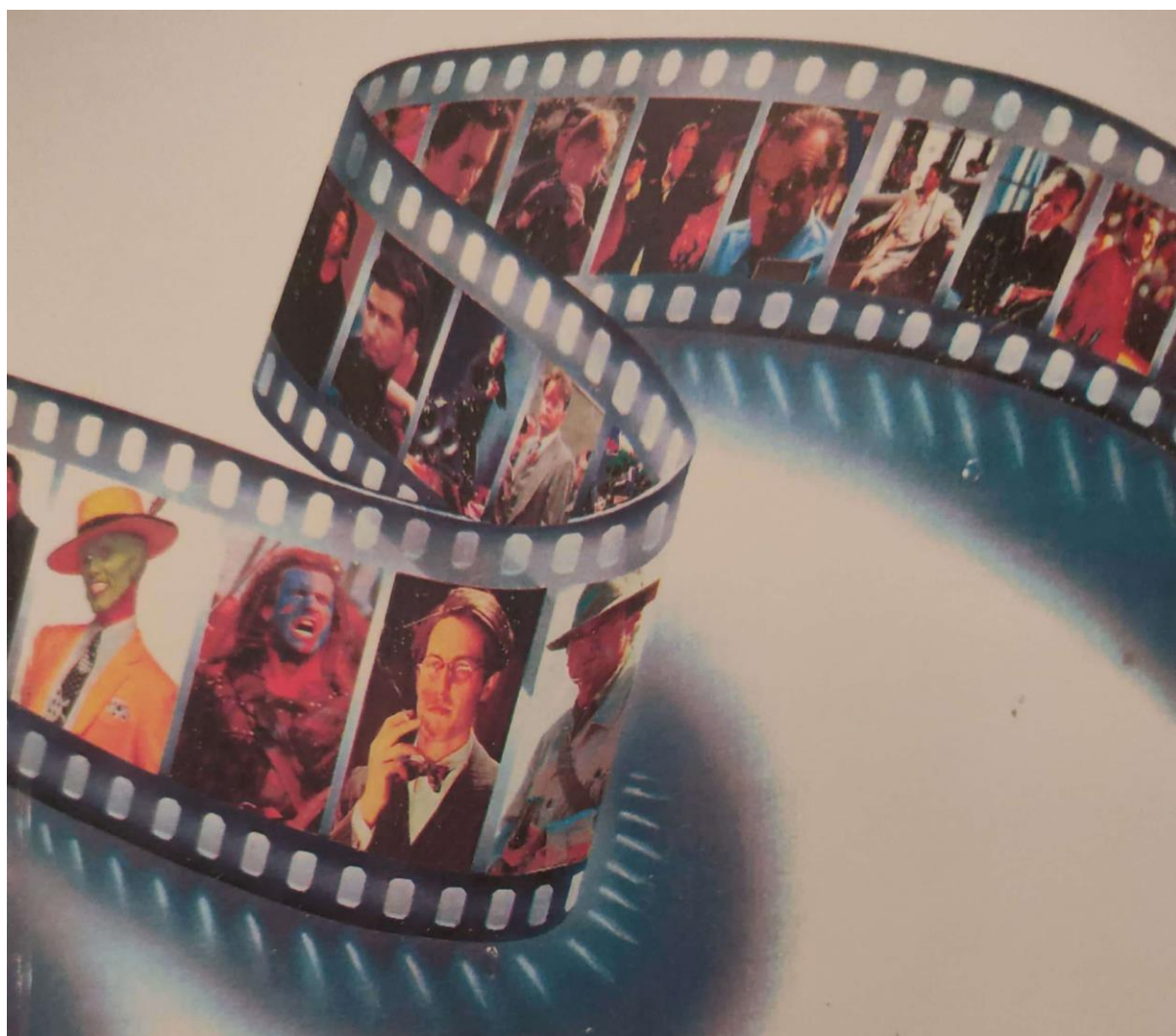

نویسندگانی مانند گریگور نارکاتسی، هوانس تومانیان، هامو ساهیان، الکساندر شیروان زاده، نار دوس، رفی، خاچاطور ابوویان و بسیاری دیگر، ارمنی‌ها از ادبیات بزرگ ارمنی که امروزه ارمنستان دارد بی‌نهایت سپاسگزار هستند. ارمنستان کشوری است که فرهنگ منحصر به فردی را به ارث برده است.

سینما

فیلم‌سازی در ارمنستان در اوایل قرن بیستم آغاز شد. ۱۶ آوریل ۱۹۲۳ روز تولد فیلم‌سازی در ارمنستان است. به طور کلی سال‌های ۱۹۳۰-۱۹۲۰ دوران شکل‌گیری و آغاز فیلم‌سازی در ارمنستان است. از فیلم‌های ساخته شده در این دوره که با اهداف خاصی ساخته شده بود می‌توان به دو فیلم زاره و خزپوش اشاره کرد که اولی در زندگی کردها و دومی درباره تظاهرات مردمی بر ضد رژیم شاه در ایران است. فیلم خزپوش (ساخته مک نازاروف در ۱۹۲۶) اولین فیلم بلند داستانی درباره ایران بود و یک کاروان ایرانی و لحظاتی از دوستی ارامنه با ملت‌های دیگر و همچنین هم‌دردی آن‌ها با ملت‌ها و ادیان دیگر می‌دانند.

سازندگان این فیلم ها قصد دارند تصویری متفاوت از شرق ارائه دهند و برخلاف فیلم های دیگر که از شرق سرزمین معجزه و وحشت ساخته بودند، شرق سرزمین مبارزه در مقابل فقر و بردگی است. البته به نظر می رسد که این فیلم ها به دستور مقامات حزبی و در راستای اهداف تبلیغاتی اتحاد جماهیر شوروی که خود را طرفدار و منجی ملت های تحت ستم قلمداد می کرد تهیه و ساخته شده اند. سینمای بعد از استقلال ارمنستان با محوریت موضوعاتی از قبیل مسائل اجتماعی، سیاسی، تاریخی، مذهبی و شخصیت های ملی ساخته و پرداخته می شود.

در دوره بعد از استقلال بیش ترین فعالیت فیلم سازی در ارمنستان، مخصوصا در دهه ۱۹۹۰ در زمینه مستندسازی صورت گرفته است. اولین فیلم مستند ارمنی پیش از استقلال و در ۱۹۲۴ تهیه و ساخته شده است. این فیلم در مورد ارمنستان ساخته و پرداخته شده و در واقع موقعیت آن را به تصویر کشیده است. بعد از استقلال و ادامه این نوع فیلم سازی، فیلم های مستند اکثرا درباره شخصیت های معروف، نقاشان، آهنگ سازان، قهرمانان ملی و موضوعات خاص است. همچنین مضامینی تاریخی، ادبی، حوادث اجتماعی قابل توجه و محیط زیست از عمده موضوعاتی هستند که در این فیلم ها با مهارت و در سطحی عالی ارائه و به تصویر کشیده شده اند.

تئاتر

تئاتر ارمنی به همراه تئاترهای یونانی-رومی باستان یکی از قدیمی ترین تئاترهای نوع اروپایی است. زندگی تئاتری در ارمنستان به دوران باستان باز می گردد و به گفته مورخ یونانی پلوتارک در سال ۶۹ ق.م. تیگراناکرت کبیر، پایتخت جنوبی ارمنستان بزرگ، پادشاه تیگران دوم ساختمانی مشابه آمفی تئاترهای هلنیستی در سوریه ساخت و در آن نمایش ها اجرا می شد و از آن زمان این تئاتر نقش مهمی در فرهنگ ارمنی ایفا کرد. امروزه نمایش هایی بر روی صحنه تئاترهای ارمنستان نه تنها بر اساس آثار نویسندگان ارمنی، بلکه بر اساس آثار نویسندگان مشهور جهان برگزار می شود.

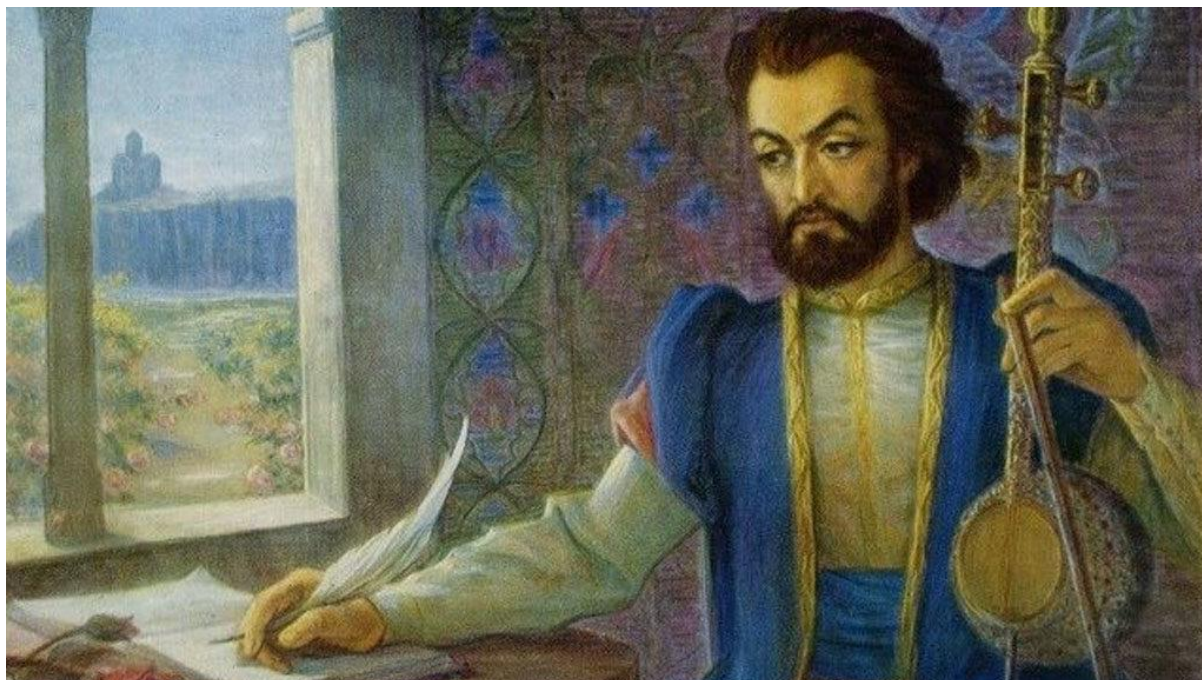

در شهریورماه ۱۹۲۱ اولین تئاتر دولتی ارمنستان از طرف دولت به رسمیت شناخته شد و مسئولیت مستقیم این گروه به سه نفر از دست اندرکاران تئاتر به نام های بوقوس ماکینتسیان، لئون کلانتر و مامیوکون گئورگیان محول شد. بعد از تاسیس اولین تئاتر دولتی بازیگران سرشناسی چون واهرام پاپازیان، آروس و سکانیان، هاسمیک ، آودیسیان، هراچیا نرسیسیان، میکال مانوکیان و یک گروه تئاتر حرفه ای تشکیل دادند. اولین تئاتر دولتی ارمنستان کار خود را با نمایش پیو نوشته گابریل سوندوگیان و به کارگردانی اسساک آلیخانیان در روز ۲۵ ژانویه ۱۹۲۲ آغاز می کند.

تئاتر معاصر را بدون موسیقی نمی توان تصور کرد. نقش موسیقی در لحظه های اوج و فرود حسی انکار ناپذیر است. موسیقی نیز در تئاتر ارمنستان سنت خویش را ادامه داده است. موسیقی تئاتر نیز همانند طراحی صحنه در همبستگی جمهوری های پیشین و تاثیر تقابل هنر در آن ها نقش بسزایی داشته است.

موسیقی

ارمنستان کشوری باستانی با فرهنگی منحصر به فرد، زادگاه شاهکارهای جهانی است. بخش شگفت انگیز این فرهنگ موسیقی محلی ارمنی است که به دوران باستان باز می گردد. تاریخچه علمی قابل ردیابی آن به سه هزار سال قبل باز می گردد. فرهنگ موسیقی ارمنی به لطف کومیتاس، آرام خاچاتوریان و دیگر فرزندان با استعداد مردم ارمنستان شهرت جهانی دارد.

امروزه موسیقی ارمنی نیز به لطف صداهاى دودوک ساز ارمنی دل ها را به دست می آورد. موسیقی این شاخه کوچک زردآلو شبیه هیچ است. حتی ظریف ترین رشته های روح جدی ترین افراد را لمس می کند. موسیقی محلی ارمنستان نیز تأثیر بسزایی در توسعه فرهنگ موسیقی جهان داشته است. تکوین موسیقی ارمنستان به هزاره سوم قبل از میلاد بر می گردد. اما تعیین اینکه این هنر دقیقاً در چه زمانی و چه مکانی ظهور نمود دشوار می نماید.

موسیقی ارمنی در دوره قبل از میلاد اساساً هنری شفاهی بوده و اطلاعات دست اول در مورد موسیقی و موسیقی دانان دوره باستانی ارمنی بیشتر برآمده از قطعات موسیقی فولکلوری است که هنوز هم رگه هایی از موسیقی اعصار قدیم را با خود دارند.

موسیقی ارمنستان در دوره بعد از میلاد به دو نوع آیینی و سکولار تقسیم می شود. موسیقی سکولار بیشتر در قصر شاهان و در میان طبقه اشراف جامعه معمول و متداول بوده است هرچند با معرفی و توسعه مسیحیت در ارمنستان، موسیقی آیینی به سرعت شکوفا شد. موسیقی آیینی از نوع تکخوان و تکنوازی بوده و کلیسای ارمنستان در آغاز موسیقی خود را بر پایه زیور یهودیان و سپس با تکیه بر اشعار ادبی تنظیم نمود.

موسیقی در دوره جدید و آغاز قرن هشتم به مثابه نقطه عطف تحول در ادبیات ارمنستان تلقی می شود. شاخص ترین و مؤثرترین چهره این دوره استفن سیونیک است. وی امکان تصنیف ادعیه و سرودهای عرفانی را فراهم آورده و حاصل تلاش او در قالب مجموعه ای به نام شاراکتوتس یا کتاب ادعیه گردآوری شده و به یادگار مانده است. ابداع سیستم نت نویسی که هنوز بدون رقیب باقی مانده به استفن سیونیک نسبت داده می شود.

موسیقی در دوره معاصر در ارمنستان به رغم تفاوت های اساسی در شکل و محتوای موسیقی ارمنی و غربی، موسیقی دانان ارمنی در چرخشی ناگهانی اقدام به پذیرش سیستم ها و روش های تصنیف سازی غربی نمودند. اما این کار تا قبل از اواسط قرن نوزدهم یعنی دوره ای که موسیقی و سرودهای روحانی در تمام ابعاد خود دچار دگرگونی اساسی شد، عملی نبود. جالب است که نخستین کسی که موسیقی مذهبی ارمنی را به صورت گر مرکب چهار قطعه ای تنظیم کرد آهنگ سازی ایتالیایی به نام پیتروبیانکینی بود. اثر این تصنیف ساز در ۱۸۷۷ در ونیز منتشر کرد و به دنبال آن، دستگاه مشهور ماکار یکمالیان در سال ۱۸۹۶ در نسخه لایپتزیگ منتشر شد.

رقص های محلی:

ارمنستان کشوری با تاریخ طولانی است که در تمام عناصر فرهنگ ارمنی منعکس شده است. رقص های محلی ارمنی بخشی جدایی ناپذیر از این فرهنگ زیبا و منحصر به فرد است: کوچار، ترهاگ، برد، یارخوستا و غیره. به عنوان مثال، نام "یارخوستا" در ترجمه به معنای "دوست مسلح" است. از زمان های قدیم این رقص قبل از نبرد و همچنین پس از جنگ به عنوان رقص پیروزی اجرا می شد.

قدرت مردم در اتحاد است، رقص کوچار نماد این است. رقصنده ها دست در دست می گیرند یا دست های خود را روی شانه های یکدیگر می گذارند و دور هم می رقصند. ارمنستان به دلیل فرهنگ شگفت انگیز و منحصر به فرد خود مشهور است.

هنر کاربردی

در ارمنستان، مانند هر کشور دیگری، هنرهای تزئینی-کاربردی با انواع صنایع دستی عامیانه آغاز شد که در دوران باستان توسعه یافت و به عملکرد هنری بالایی رسید. سفال، جواهرات، فرش بافی، توری - علاوه بر این، همه چیز با آنها شروع شد. بنابراین، ارمنی ها شروع به توسعه هنر کاربردی در ارمنستان کردند، آنها توانستند هنر خود را ایجاد کنند، ارمنی، طبق سنت های خود، تا آن را بخشی از فرهنگ ارمنی کنند، که از نسلی به نسل برای هزاران نفر منتقل می شود.

فرهنگ عامه

فولکلور ارمنی همزمان با پیدایش اقوام ارمنی و زبان ارمنی شکل گرفت. از لحاظ تاریخی پیش از نوشتن ارمنی بوده است، برای قرن ها هنر مراقبت مردم، وسیله اصلی برآورده کردن نیازهای مراقبت بوده است. آثار حماسی باستانی مانند افسانه ها و حماسه ها در نوشته های موسیسی خورناتسی، پاستوس بوزند، آگاتنگوس، سبتوس، یوهانا مامیکنیان به جای مانده است. فرهنگ ارمنی متنوع است، هر بخش از آن برای مردم ارمنی منحصر به فرد و ارزشمند است.

قالی بافی

فرش ارمنی با زیبایی شگفت انگیز. آنها از زمان های قدیم ایجاد شده اند و داستان های نوشته شده بر روی فرش ها تا به امروز حفظ شده است. قالی بافی که یکی از انواع هنرهای تزئینی-کاربردی ارمنستان است، پیوندی ناگسستنی با دیگر انواع هنرهای تزئینی-کاربردی ارمنستان دارد و ادامه دهنده سنت های دیگر انواع هنرهای زیبای ملی است.

قالی بافی ارمنی که در مرحله اولیه از نظر فنون اجرا تا حدودی شبیه بافندگی بود، از محصولات ساده بافته شده روی قاب اسب های مختلف تا قالیچه های گره دار که به آثار هنری ظریفی تبدیل شده اند، راه درازی را پیموده است. ساخت فرش به بخشی جدایی ناپذیر از فرهنگ ارمنی تبدیل شد.

نتیجه گیری: این فرهنگ و سنت های ارمنی است که مردم ارمنی را از سایر ملل جدا می کند، این فرهنگ ارمنی است که ارمنی ها سعی می کنند آن را حفظ کنند و با تمام وجود به فرزندان خود منتقل کنند، زیرا این همان چیزی است که روح و قدرت اجداد ارمنیان را حفظ می کند. فرهنگ ارمنی بزرگترین گنجینه ارمنیان است.

تهیه کننده :

طباطبایی راد

سرپرست رایزنی فرهنگی